

Una ciutat dita «Oriol» a Rússia

Autor: Dolors Viola

Data de publicació: 18-02-2023

Na Dolors Viola ens explica que, tot llegint Nina Berbèrova, ha localitzat una ciutat russa dita «Oriol» i insta els investigadors de l'Institut Nova Història a seguir estirant el fil de la seva possible relació amb la llengua catalana.

En temps pre pandèmics vaig assistir a diverses conferències de l'Institut Nova Història al Centre Comarcal Lleidatà: erudites, molt treballades i ben argumentades, amb profusió de dades ?que amb prou feines podia resumir bé després?, enfocades a esbrinar com van ser «els fets» de la nostra història, tan diferents del relat «oficial».

Comprar els llibres corresponents per llegir-los i per regalar, doncs, era un acte simbòlic de justícia, reconeixement i agraïment a la dedicació dels autors, als resultats obtinguts tangibles i a l'adquisició d'una nova perspectiva mental pel que fa al relat imposat durant anys i panys.

Una de les conferències era sobre els noms dels ocells a Amèrica. La perspectiva zoològica, ornitològica, «també» apuntava al caràcter català de l'empresa colombina americana. L'únic nom d'ocell coincident en català i a Amèrica que em va quedar gravat al cervell va ser el d'oriol. Mala memòria, potser record màgic.

Foto d'un oriol.

Amb tot, abans del Nadal passat llegia El subratllat és meu, de Nina Berbèrova, en l'edició de les Millors Obres de la Literatura Universal, d'Edicions 62.

A la pàgina 29 hi trobo un topònim que em crida (molt!) l'atenció: Oriol. L'autora el fa servir quan escriu: «Estem en un lloc perdut. Això no és la regió de Moscou ni la d'Oriol».

És a dir, que a Rússia hi ha les regions de Moscou i d'Oriol com a referents de «centralitat». «Oriol», un topònim rus? Una singularíssima, estranyíssima, coincidència lingüística i prou?

Consulto l'Alcover-Moll (Diccionari Català-Valencià-Balear). A més de l'ocell, anomena també un insecte, un bolet, l'aigüerol (tumor) de la pota del bestiar... Com a antropònim masculí apareix ja als segles X i XI. Com a cognom, en localitats d'arreu dels Països Catalans.

A la Gran Enciclopèdia Catalana, i a l'Atles de la mateixa editorial, el topònim rus Oriol hi surt escrit amb un apòstrof en lloc de la «i», lletra central: «Or'ol». Però en anglès també és Oryol, si bé amb «y». A ull nu, el nom sembla situat entre Kíiv (als segles IX-X, la mare de les ciutats russes) i Moscou (nom que sorgeix per primera vegada al segle XII, el 1147). Als segles XIV-XVI, el principat de Moscou havia de ser la «tercera Roma», successora de Constantinoble, segona Roma presa pels turcs.

Busco «Oriol» a la Viquipèdia: el nom, que en rus vol dir «àguila» (oriol ascendit a símbol de poder màxim?) al·ludeix alhora a la «regió» i a la capital d'aquesta regió, una ciutat de més de 300.000 habitants, bressol de personalitats com són ara l'expressionista Leonid Andrèiev, els músics Vassili Kalínnikov i Josef Lhévinne, l'escriptor Ivan Turguènev i Mikhail Bakhtin, filòsof i crític literari, entre d'altres.

La ciutat russa d'Oriol i la seva bandera.

Hi diu també que les troballes arqueològiques d'una fortalesa demostren que al segle XII ja hi havia un assentament, i que el fundador d'una nova fortalesa (l'adjectiu «nova», anteposat al substantiu, vol dir «reciclar»... o «esborrar», oi?) va ser el tsar Ivan el Terrible, el 1566. Avui és un nus ferroviari i mercat agrícola important.

Oriol, en un mapa de la Wikipedia anglesa.

Per una intuïció molt primària ?ho reconec?, cerco Marco Polo per veure si Oriol queda gaire més al nord de l'itinerari de la ruta de la Seda del segle XIII. Trobo que el quart llibre dels Viatges, del 1298, «descriu també algunes regions bastant més al nord, com Rússia».

Ep! Es veu que les aportacions geogràfiques de Marco Polo es plasmen a L'Atles Català d'Abraham i Jafudà Cresques, que hi tenen en compte els relats de fra Jordà de Catalunya, el primer bisbe catòlic de l'Índia, al 1329, i que van servir d'inspiració parcial per als viatges d'En Cristòfor Colom, que tenia un exemplar del llibre entre les seves pertinences amb notes manuscrites.

I a l'apartat «Marco Polo i els rellotges de Quinsai» hi surt la paraula «horiuolo» amb el significat de «rellotge».

Retrat de Marco Polo.

Llibre de Meravelles de fra Jordà de Catalunya.

Reno! Hi surten «tots»! Tot plegat em va «unes quantes talles» gran! Em dono! Qui fa el que pot no està obligat a més. M'agafa un atac de culpa i de síndrome de la impostora alhora per no haver llegit a fons els llibres que tinc de l'INH i faig una pregària (en aquest cas no pot ser d'altre!) a Sant Josep Oriol:

«Feu que entre la gent bregada d'anys a investigar la nostra "Història Censurada" surti algú que vulgui recollir el guant d'"Oriol" i en pugui treure l'entrellat per al bé de tots i de la nostra Història. Amén».

Dolors Viola